

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri.

1895.

Tabte Indskrifter.

I det følgende sammenstilles Meddelelser om norske Stene, som skal have havt Indskrift og som har været fundne under saadanne Omstændigheder, at det er sandsynligt eller ialfald muligt, at de har havt Indskrift med den længere Rækkes Runer (de urnordiske Runer), men som igjen er bortkomne, uden at Indskriften er bleven aftegnet eller læst.

Nr. 1. Helmen (Matr. Gaards-Nr. 180), Gran Sogn og Præstegjæld, Hadeland, Kristians Amt. Kraft, Beskrivelse² II (1840) S. 352 meddeler følgende: »[Der] fandtes for nogle Aar siden ved Udgravning af en Høi paa Helmen, foruden Levninger af en Rustning, en flad Steen, hvorpaa Bogstaver vare anbragte, men den blev anvendt som Muursteen i en Bro, uden at dens Indskrift er bleven dechiffreret.« (Derefter hos Nicolaysen, Norske Fornlevn. S. 128.)

Det er efter denne Meddelelse ikke usandsynligt, at den Sten, som her blev funden, har havt Indskrift med de ældre Runer. Men Stenen er tabt og er uagtet flere Forsøg ikke bleven gjenfundet. I Vaaren 1865 har Graveren ved Grans Kirke uagtet al mulig Efterspørgsel ikke kunnet faa den ringeste Besked om denne Sten (Brev fra Provst S. B. Bugge i Runearkivet i Kristiania).

Nr. 2. Anda (Matr. Gaards-Nr. 14), Klep Sogn og Præstegjæld, Jæderen, Stavanger Amt. Antikvar Nicolaysen har i Juli 1870 givet S. Bugge følgende Meddelelse (ogsaa anført hos Stephens, Runic Monum. III (1884) S. 118): Over et Gravkammer i en Haug paa denne Gaard laa en Helle omtr. 2 Fod i Firkant; paa den flade Side, som vendte ned mod Graven, var Skrift og 'Utkrotninger'. Manden paa Gaarden (Hans Skanke Anda) havde lagt Stenen i et Gjærde. Jfr. Aarsberetn. fra Foren. til norske Fortidsmind. Bevaring 1869 S. 137.

Herefter er det ialfald muligt, at denne Sten har havt Indskrift med den længere Rækkes Runer. Men da der ellers intet vides om Stenen, kan herom intet sikkert siges.

Nr. 3. Akerø Sogn og Præstegjæld, Romsdals Amt. Nicolaysen, Norske Fornlevn. (1862—66) S. 545 meddeler: »Nordenfor prestegaarden (Økerø) var der ifølge Schøning 2 gravhauger, og øverst i den, som laa nærmest kirken, fandtes 1654—1704 »en kobberurne eller malmkanne, som man beretter, med runer paa«; den kom siden i biskop Hagerups († 1743) eje.«

Nr. 4. Helgemo (Matr. Gaards-Nr. 6) Horg Sogn, Støren Præstegjæld, Søndre Trondhjems Amt. Nicolaysen (Aarsberetn. fra Foren. til norske Fortidsmind. Bevaring 1870 S. 160) meddeler følgende: »Paa Helgemo fandtes ifølge hr. købmand F. Bucks meddelelse, efter hvad paalidelige mænd have berettet, i en langhaug søndenfor husene for flere aar siden endel ben, et sverd, en jernskaal (skjoldbule?) og en sten med runeindskrift. Stenen blev brugt som gruesten paa en plads under gaarden, men er forlængst sønderbrændt og bortkastet tilligemed de øvrige fundne sager.« Jfr. K. Rygh, Aarsberetn. fra Foren. til norske Fortidsmind. Bevaring 1871 S. 38.

Nr. 5. Torgaard (Matr. Gaards-Nr. 44. 45), Tilder Sogn, Klæbu Præstegjæld, Søndre Trondhjems Amt. I det Trondhjemske Kgl. Norske Videnskabernes Selskabs Catalog over Oldsager er skrevet: »1865. N^o L. Et Jernrør (en Kanon) . . . funden paa Thorgaard . . . i en Houg sammen med en Kobberkjedel, som gik itu ved Opgravningen. Fundet blev gjort omtr. for 10 Aar siden; intet findes af Kobberkjedlen, heller ikke noget af en »Runesten«, der siges samtidig at være funden i en anden Houg tæt ved.«

I Anledning af en Forespørgsel om denne formentlige Runesten paa Torgaard (som ogsaa nævnes hos Stephens, Runic Monum. III (1884) S. 117) skriver Overlærer K. Rygh i et Brev af 20 Mai 1866 (i Runearkivet) til S. Bugge bl. a. følgende: »Jeg var deroppe 17 Mai Eftermiddag og traf Manden. Stenen var bleven slaaet istykker, noget anvendt til lukkede Stikrender, andet i Mur; men efter saa lang Tids Forløb erklærede han sig aldeles ude af Stand til at paavise, hvor noget af Stykkerne var at søge.« »Manden erklærede ikke at have seet Spor af Indskrift; dog havde han just heller ikke søgt nogen, og den kunde jo gjerne have været saa overgroet, at den ikke var falden i Øinene. Stenen var efter Sigende omtrent 3—4 Alen lang, en 3 Kvarter bred nedentil og blev tyndere og smalere opad og tyndere mod Kanterne.«

Nr. 6. Tildren (Matr. Gaards-Nr. 46), Skatval Sogn, Nedre Stjørdalen Præstegjæld, Nordre Trondhjems Amt. »Thronhjems Adressecontors-Efterretninger« for 8 Juni 1871 (Nr. 130) og derefter »Aftenbladet« (Kristiania) for 13 Juni 1871 indeholder under Overskriften »Vandalisme« et af K. R[ygh] indsendt Stykke, hvoraf følgende hidsættes: »Da Arbeiderne ved Veiarbeidet i Forbordslierne kastede ud en Gravrøs paa Gaarden Tilders [Tildrens] Grund for at bruge Stenene til Puksten paa Veien, fandt de nede paa Bunden en flad Stenhelle »med

megen Indskrift paa.« Efterat de havde betragtet den tilstrækkeligt til at konstatere denne Kjendsgjerning, gav de sig ufortrødent til at »maske« den ordentlig istykker og føre Levningerne udover Veien med den øvrige Puksten. Saaledes fik man i Fart ødelagt et Mindesmærke, der maaske kunde have vist sig at staa ved Siden af Guldhornindskriften og Tunestenen som et af de ældste og vigtigste, der ere fundne i Norden. Thi naar Stenen med Indskrift paa fandtes i en Gravhaug, er det dermed givet, at den har været et Mindesmærke med de »ældre Runer« . . .« [Mærk dog bl. a. Valby-Stenen (S. 84) og Kirkebø-Stenen fra Færøerne.]

Nr. 7. Vestre Steinvik (Matr. Gaards-Nr. 49, Brugs-Nr. 1), Skatval Sogn, Nedre Stjørdalen Præstegjæld, Nordre Trondhjems Amt. »Tæt ved Vestre Stenvik blev ifølge hr. [K.] Rygh omtrent i 1858 udgraven en haug, som havde »et gravkammer af reiste heller paa en 3 alens længde, hvori fandtes kjæveben af 2 mennesker og stykker af en skjør stenhelle, paa hvilke der var runer; desværre kastede finderens dem i stikrender i ageren; det maa aabenbart have været en indskrift med runer af det ældre alfabet.« (N. Nicolaysen i Aarsberetning fra Foren. til norske Fortidsmind. Bev. 1869 S. 164). Samme Meddelelse findes ogsaa hos Stephens, Runic Monum. III (1884) S. 117 efter et Brev af 12 Juni 1870 fra K. Rygh til S. Bugge (hvoraf Afskrift i Runearkivet i Kristiania).

Nr. 8. Vaarem (Matr. Gaards-Nr. 85), Mære Sogn, Sparbuen Præstegjæld, Nordre Trondhjems Amt. K. Rygh (Aarsberetn. fra Foren. til norske Fortidsmind. Bevaring 1871 S. 28 f.) meddeler: »Paa østsiden af gaarden er der kun faa [gravhauger] igjen; paa vestsiden ere ogsaa de, der have ligget gaarden nærmest, borttagne, nogle ikke længere tilbage i tiden, end at der er sagn derom. I en af dem skal der være funden en stenhelle, der senere i lang tid har ligget i gaardens laavebro og af den nuværende eier er bleven indlagt i muren under staldbygningen. Efter mandens fortælling var der paa den ene side af den en ved en fure betegnet firkant af omtr. $\frac{1}{4}$ alens tvermaal og inden denne 4 tegn, der efter beskrivelsen maa antages at have været runer. Han kunde ikke bestemt paavise stedet, hvor den var indlagt. Jeg forsøgte at udtage endel helleformede stene, men traf ikke den rette, og da der i den store mur var en hel del lignende stene, og arbeidet var besværligt, fordi bjelkerne og veggen maatte forstøttes, maatte jeg for denne sinde opgive sagen.«